

SINIF ÖĞRETMENLERİNİN KAYNAŞTIRMA EĞİTİMİNE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ

Fatma SUSAR KIRMIZI*

Ayten DURAN**

Geliş Tarihi: Kasım, 2016

Kabul Tarihi: Ocak, 2017

Öz

Özel gereksinimli bireylerin topluma ve ekonomiye kazandırılmasında zihinsel, bedensel ve sosyal becerilerinin geliştirilmesi son derece önemlidir. Bu sebeple özel gereksinimli bireylerin diğer çocukların öğrenim gördüğü okullardan yararlanabilmesi yani kaynaştırılmaları fikri oldukça önemlidir. Araştırmanın amacı sınıf öğretmenlerinin görüşlerine göre kaynaştırma eğitimine ilişkin öğretmen görüşlerini tespit etmektir. Çalışmada nitel araştırma yöntemi tercih edilmiştir. Çalışma grubunun belirlenmesinde “maksimum çeşitlilik örneklemesinden” yararlanılmıştır. Araştırma Denizli merkez ilçede alt, orta ve üst sosyo ekonomik düzeydeki okullarda çalışan 2, 3 ve 4. sınıf öğretmenleriyle gerçekleştirilmiştir (n=51). Araştırma verilerinin elde edilmesinde araştırmacılar tarafından geliştirilen “yarı yapılandırılmış görüşme formu” kullanılmıştır. Yapılan görüşmeler bilgisayar ortamına aktarılmış verilerin analizi için içerik analizine başvurulmuştur. Katılımcıların ortak görüşleri doğrultusunda tablolar oluşturulmuştur. Aynı zamanda öğretmenlerden elde edilen alıntılara da yer verilmiştir. Araştırmaya katılan öğretmenlerden 37’si (%72.6) kaynaştırma eğitime devam edilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Katılımcılardan 39’u (% 78) kaynaştırma öğrencilerinin sınıf içi etkinliklerin gerçekleştirilmesinde birtakım sorunlara neden olduğunu dile getirmiştir. Öğretmenlerden 37’sine (% 72.5) göre kaynaştırma öğrencileri normal öğrencilerin davranışlarını olumsuz bir şekilde etkilemektedir. Kaynaştırma eğitime alınan öğrencilerin özür ve gelişim durumunun ön planda tutulması kaynaştırma eğitiminden beklenen verimi arttırmada etkili olabilir.

Anahtar Sözcükler: Sınıf öğretmeni, kaynaştırma eğitimi, ilkökul, nitel araştırma.

ELEMENTARY SCHOOL TEACHERS’ VIEWS ON INCLUSIVE EDUCATION

Abstract

The development of cognitive, physical and social skills is vital for reintroducing individuals with special needs to the society and economy. Therefore, the idea of providing these individuals inclusive education in the schools that other children go to is of great importance. The aim of this study was to identify elementary school teachers' views on inclusive education, and thus, qualitative research method was employed. Maximum variation sampling was used in the selection of the research participants. The study was conducted with second, third and fourth grade teachers working in schools with low, middle and high socio-economic status in the Denizli

* Doç. Dr. Pamukkale Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Sınıf Eğitimi ABD, fsusar@pau.edu.tr.

** Yüksek Lisans Öğrencisi, Pamukkale Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, aydur82@hotmail.com.

province (n=51). A semi-structured interview form developed by the researchers was used to gather the data in the study. The interviews were transcribed, and content analysis was conducted to analyse the transcriptions. Tables were formed based on the participants' common views. Quotations were also included from the teachers' statements. Thirty-seven of the teachers (72.6 %) stated that inclusive education should be kept. Thirty-nine participants (78 %) said that inclusive students caused certain problems in the implementation of in-class activities. For 37 teachers (72.5 %), the behaviours of inclusive students negatively affected those of the regular students. Giving particular importance to the disablement and development of students taken to inclusive education can be useful in enhancing its effectiveness.

Keywords: Elementary school teachers, inclusive education, elementary school, qualitative research.

Giriş

Demokrasi ve insan haklarının giderek önem kazandığı çağımızda tüm bireylerin eğitim hakkı yasalarla güvence altına alınmıştır. Genel ve özel eğitim alanlarındaki gelişmeler, psikoloji ve sosyoloji gibi bilim alanlarının insana verdiği önem ve insan hakları alanında gözlenen gelişmeler, özellikle özel gereksinimli bireylerin bakım, sağlık, eğitim ve topluma kazandırılmaları konuları devletlerin gerekli önlemleri almalarında etkili olmuştur. Bu önlemlere ilişkin hükümlere hem insan Hakları Bildirgesi'nde hem de Çocuk Hakları Bildirgesi'nde yer verilmiştir. Ayrıca, ülkelerin anayasalarında engelli birey ve ailesini korumaya, desteklemeye ve geliştirmeye yönelik hükümler yer almaktadır. Benzer hükümler Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 5, 12, 42, 50 ve 61. maddelerinde de yerini almış, engellilerin bakım, sağlık ve eğitimleri devlet güvencesi kapsamında görülmüştür (Cavkaytar, 1999; akt. Turhan, 2007). Çağdaş ve demokratik devletlerde de olması gereken budur. Devlet yurttaşlarının özelliklerini göz önüne alarak eğitim öğretim sürecini yürütmelidir. Bu kapsamda birçok ülkede özel eğitime muhtaç bireylere yönelik politik düzenlemeler yapılmaktadır (Lindsay, 2007).

Bu yasalar doğrultusunda, tüm insanlara tanınan eğitim hakkı özel gereksinimli öğrencilere de tanınmaktadır. Gelişen demokratik toplum kuralları çerçevesinde, çağdaş eğitim, bireylere gereksinimleri doğrultusunda hizmet sunmak üzere, bireysel farklılıklar dikkate alınarak planlanmaya başlanmıştır. Özel gereksinimli bireyleri topluma ve ekonomiye kazandırmak amacıyla onların mevcut bedensel, zihinsel ve sosyal becerilerini geliştirecek şekilde eğitilmeleri önem kazanmıştır. Çoğunluğu oluşturan çocukların eğitim gereksinimlerinden farklı eğitim gereksinimi olan çocuklar özel eğitime muhtaç bireyler olarak tanımlanabilir (Özyürek, 1983). Özel gereksinimli bireylerin uyum becerilerini geliştirip toplumla bütünleşerek yaşayabilmelerini sağlamak için, çoğunluğun eğitim gördüğü normal eğitim ortamlarından yararlanması, diğer bir deyişle kaynaştırılmaları fikri kabul edilmektedir

(Uysal, 1995; *akt.* Turhan, 2007). Kaynaştırma eğitimi, kaynaştırma öğrencisinin normal yaşam koşullarına adapte olması sağlama yönünde çaba harcamaktadır. Böylece birey okul yaşamından sonra zorlanmamakta olabildiğinde yaşamını toplumun dışına itilmeden devam ettirebilmektedir.

Özel gereksinimli çocuklar da her insan gibi başkalarıyla iletişim kurmak, kurduğu ilişkiyi devam ettirmek, beğenilmek, sevgi paylaşımı içerisinde olmak, saygı görmek, takdir edilmek dahası başka bireylere gereksinim duymadan bağımsız bir şekilde yaşamak isteler. Yapılan araştırmalara göre özel eğitime muhtaç bireyleri kaynaştırmadan izole etmek birçok probleme yol açmaktadır (Topping ve Maloney, 2005). Böyle bir beklenti içerisinde olmaları onların en doğal hakkıdır. Toplum açısında da bu bireylerle sağlıklı bir şekilde yaşamak, onların gereksinimlerine olabildiğinde yanıt vermek, nitelikli bir iletişim içerisinde olmak çağdaşlaşmanın gereğidir. Dolayısıyla özel gereksinimi olan öğrencilere verilen eğitim, onları içinde yaşadığı toplumun önemli bir bireyi yapma yolunda olmalıdır. Kaynaştırma eğitimi böyle bir vizyon taşıyorsa verilen eğitimin bu öğrenciler açısından anlamlı ve doğru olduğunu söylemek mümkün değildir.

Eğitim öğretim faaliyetleri, günümüzde eğitim alanında sürekli olarak yapılan yeniliklerle ve eğitim öğretim faaliyetlerine en uygun şekilde düzenlenen programlarla devam etmektedir. Verilen eğitimin etkileri sonucu bireylerin yaşantılarında kalıcı değişiklikler olmakta; onları ileriki yaşama hazırlamayı amaçlayan eğitim programlarında da doğal olarak sürekli değişiklikler yapılmaktadır (Güleryüz, 2009). Eğitim öğretim faaliyetlerinde yapılan bu düzenlemeler özel eğitime gereksinim duyan bireylerin yaşamını kolaylaştırmayı öncelikli bir şekilde görmekte ve fırsat eşitliğinin sağlanmasında önemli bir rol oynamaktadır.

Eğitimde fırsat eşitliği ilkesi toplumların temel koşullarından biridir. Özel gereksinimli çocuklara özel eğitim verilmeksizin eğitimde fırsat eşitliğini sağlamak mümkün görülmemektedir (Kırcaali-İftar, 1998; *akt.* Turhan, 2007). Dolayısıyla eğitimde fırsat eşitliği özel gereksinimli çocuklara gereksinimlerine dayalı eğitim hizmeti verme yoluyla sağlanmaktadır. Özel eğitim, 30.05.1997 tarihli ve 573 sayılı Kanun Hükmünde Kararname’de “Özel eğitim gerektiren bireylerin eğitim ihtiyaçlarını karşılamak için özel yetiştirilmiş personel, geliştirilmiş eğitim programları ve yöntemleri ile onların özür ve özelliklerine uygun ortamlarda sürdürülen eğitim” olarak tanımlanmaktadır (Güleryüz, 2009). Özel eğitimin amaçları, Millî Eğitim Bakanlığının Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği’nin beşinci maddesinde Türk Millî Eğitiminin genel amaç ve temel ilkeleri doğrultusunda, özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin:

a. Toplum içindeki rollerini gerçekleştiren, başkaları ile iyi ilişkiler kuran, iş birliği içinde çalışabilen, çevresine uyum sağlayabilen, üretici ve mutlu bir vatandaş olarak yetişmelerini,

b. Toplum içinde bağımsız yaşamaları ve kendi kendilerine yeterli bir duruma gelmelerine yönelik temel yaşam becerilerini geliştirmelerini,

c. Uygun eğitim programları ile özel yöntem, personel ve araç-gereç kullanarak; eğitim ihtiyaçları, yeterlilikleri, ilgi ve yetenekleri doğrultusunda üst öğrenime, iş ve meslek alanlarına ve hayata hazırlanmalarını sağlamaktır (Atıcı, 2014).

Bireye katkı sağlayacak destek hizmetlerin ve uygulamaların yer aldığı (Coulston ve Smith, 2013) kaynaştırma eğitime muhtaç çocukların eğitimi için en az kısıtlayıcı eğitim ortamı önerilmektedir. En az kısıtlayıcı eğitim ortamında çocuğun normal yaşlılarıyla bir arada bulunması ile gereksinimlerinin en üst düzeyde karşılanması hedeflenmektedir. Diğer bir deyişle en az kısıtlayıcılık kaynaştırmayı işaret etmektedir (Kırcaali İftar, 1998; Salend, 1998; akt. Güteryüz, 2009). Özel eğitimde, öğrencinin gereksinimine dayalı olarak en iyi eğitimin verilmesi kaynaştırma uygulaması yoluyla sağlanmaktadır.

Günümüzde özel eğitim alanında belki de en sık kullanılan kavramlardan biri kaynaştırmadır. Kaynaştırma ile ilgili ilk çalışmalar 19. yy.a dayanmaktadır. 19. yy.da özel eğitim alanında çalışan uzmanlar eğitim öğretim faaliyetlerinden dışlanan öğrencilerin eğitim öğretim faaliyetlerine katılmaları ile ilgili çalışmalara başlamışlardır (Reynolds ve Ainscow, 1994). Farklı disiplin alanlarından farklı kişiler çeşitli yerlerde “kaynaştırma” kavramını değişik anlamlar yükleyerek kullanmaktadırlar. Kaynaştırma genel olarak özel eğitime muhtaç çocukların bireysel özelliklerine uygun olarak genel sınıflarda akranları ile birlikte eğitim görmesi olarak tanımlanabilir (Hocutt, 1996). Bir tanıma göre, kaynaştırma eğitsel bir kavramdır ve özel gereksinimli çocukların uygun öğretim desteğiyle normal eğitim sınıflarına yerleştirilmesi uygulamasıdır (Osborne ve Dimattia, 1994; akt. Önder, 2007). Tanımlara baktığımızda kaynaştırmanın temel hedefinin özel eğitime muhtaç çocukları en az kısıtlayıcı şekilde eğitime dâhil etmek olduğu görülebilir (İdol, 2006, s. 78). Bir başka tanıma göre kaynaştırma, “Özel gereksinimli öğrencinin gerekli destek hizmetler sağlanarak, tam ya da yarım zamanlı olarak kendisi için en az kısıtlayıcı eğitim ortamı olan normal sınıflarında eğitim göstermesidir” (Kırcaali İftar, 1992; akt. Güteryüz, 2009) şeklinde tanımlanabilmektedir. Tanımın bu şekilde yapılmış olmasının nedeni ise, kaynaştırmanın öğrencinin yerleştirilme yeri olmasından çok, öğrencinin gereksinimlerinin karşılanacağı ve bu amaca yönelik olarak düzenlenecek ortam olmasıdır. Şu anda yürürlükte olan Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği’nde (2000) ise kaynaştırma, “Özel eğitim gerektiren bireylerin, yetersizliği

olmayan akranları ile birlikte eğitim ve öğretimlerini resmi ve özel okul öncesi, temel eğitim, orta öğretim ve yaygın eğitim kurumlarında sürdürmeleri esasına dayanan destek eğitim hizmetlerinin sağlandığı özel eğitim uygulamalarıdır” şeklinde tanımlanmıştır (Güleryüz, 2009). Genel olarak özel eğitime muhtaç bireylerin yaklaşık % 95’i kaynaştırma eğitimine devam etmekte ve bu öğrenciler zamanlarının yaklaşık % 70’ini akranları ile birlikte geçirmektedir (OSEP, 1994).

Kaynaştırma, özel gereksinimli öğrencinin genel eğitim okullarında normal gelişim gösteren akranlarıyla birlikte, gerektiğinde kendisine ve sınıf öğretmenine destek hizmetler sağlanmak suretiyle eğitim görmesidir (Sucuoğlu ve Kargın, 2006; *akt.* Turhan, 2007). Kaynaştırma, öğrencilerin yetersizliklerine göre değil, yeteneklerine göre sunulan bir eğitim şeklidir. Özel gereksinimli öğrencilerin yetersizliği olmayan akranlarıyla aynı sınıfta eğitim görmeleri fiziksel kaynaştırmayı, özel gereksinimli öğrencinin yaşlılarıyla ve yetişkinlerle ilişkilerinin desteklenmesi sosyal kaynaştırmayı ve özel gereksinimli öğrencinin yeteneklerine dayalı olarak sunulması da eğitimsel kaynaştırmayı ifade etmektedir (Eripek, 2007; *akt.* Turhan, 2007). Kaynaştırma, 31.05.2006 tarihinde yayımlanan 26184 sayılı Resmî Gazete’de şu şekilde tanımlanmaktadır: “Özel eğitime gereksinimi olan bireylerin eğitimlerini, destek eğitim hizmetleri de sağlanarak yetersizliği olmayan akranları ile birlikte resmi ve özel; okul öncesi, ilköğretim, orta öğretim ve yaygın eğitim kurumlarında sürdürmeleri esasına dayanan özel eğitim uygulamalarıdır” (DB ve MEB, 2006).

Özel gereksinimli bireylerin en az kısıtlayıcı ortamlarda gerçekleştirilen öğretimsel düzenlemelerde başarılı oldukları çok sayıda araştırmayla ortaya konmuştur. En az kısıtlayıcı ortam, genel eğitim ortamlarında destek özel eğitim hizmetlerinin sağlanması yoluyla tam ya da yarı zamanlı olarak oluşturulabilir (Batu ve Kırcaali İftar, 2005; Özmen, 2003; *akt.* Turhan, 2007). En az kısıtlayıcı eğitim ortamı ilkesi, bir özel gereksinimli öğrencinin, hem normal yaşlılarıyla olabildiğince fazla bir arada bulunmasını, hem de eğitim gereksinimlerinin en iyi şekilde karşılanmasını sağlayacak eğitim ortamına yerleştirilmesi gerektiğini öne süren ilkedir (Kırcaali İftar, 1998). Bu ilkeye göre, özel gereksinimi olan öğrenciler özel okullarla veya özel sınıflarla kısıtlanamaz; mümkün olan en geniş boyutta özel gereksinimi olmayan öğrencilerle aynı ortamı paylaşırlar (Mastropieri ve Scruggs, 2000; *akt.* Turhan, 2007). Özel gereksinimi olmayan öğrencilerin çevresine uyum sağlaması daha kolay olmaktadır. En az kısıtlayıcı ortam sadece özel eğitime muhtaç çocukları değil sınıfta bulunan diğer öğrencileri de olumlu etkilemektedir. Sınıfında özel eğitime muhtaç akranı bulunan öğrenciler engellilere karşı daha fazla duyarlılık ve hassasiyet kazanmaktadır (York *vd.*, 1992). En az kısıtlayıcı eğitim ortamı, Resmî Gazetede şu şekilde tanımlanmaktadır: “En az kısıtlayıcı eğitim ortamı, özel eğitime

gereksinimi olan bireyin; toplumla bütünleşmesini sağlamaya yönelik sosyal, öz bakım, dil ve iletişim alanlarındaki davranışlar ile düzeyine uygun akademik ve mesleki bilgi ve becerileri kazandırmak amacıyla destek eğitim hizmetlerinin de verildiği ve mümkün olduğunca yetersizliği olmayan akranlarıyla bir arada olmasını sağlayan en uygun eğitim ortamıdır” (Resmi Gazete, 1997).

En az kısıtlayıcı ortam ilkesi iki şekilde yorumlanabilmektedir. Birincisinde, özel eğitim almış uzmanların yardımıyla genel eğitim sınıflarında özel gereksinimli öğrencilere öğretim yapılır. Bu anlayışta eğitim ortamı daha koruyucudur ve akran desteği daha azdır. İkincisinde ise, özel gereksinimli öğrenciler tam zamanlı olarak genel eğitim sınıflarına yerleştirilir. Dolayısıyla, kaynaştırma öğrencisi zamanın çoğunu normal gelişim gösteren akranlarıyla etkileşim içerisinde ve aynı zamanda da destek eğitim hizmetlerinden faydalanarak geçirir. Bu anlayış eğitimin sosyal boyutunun da farkındalığını sağlar (Walther-Thomas, Korinek, McLaughlin, ve Williams, 1999; akt. Turhan, 2007). Elbette ki bu noktada kaynaştırma sınıfında görev yapan öğretmenin durumu gündeme gelmektedir. Sınıf öğretmenlerine kaynaştırma öğrencisinin daha nitelikli bir eğitim alması için birtakım desteklerin verilmesi gerekmektedir. Bu durum öğretmenin kaynaştırma öğrencisi ile karşılaştığı sorunları çözmesinde etkili olabilir. Diğer taraftan Türkiye’de bu konuda ciddi bir personel sıkıntısı yaşanmaktadır. Bu nedenle sınıf öğretmenlerine destek sağlanması zora girebilmektedir.

Kaynaştırma özel eğitime muhtaç öğrencilerin gereksinimlerine yanıt verebilmek adına düzenlenmiş bir uygulamadır. Kaynaştırma uygulaması normal öğrenciler ile engelli öğrencilere aynı ortamda eğitim fırsatı sağlamaktadır. Engelli öğrencilerin normal öğrencilerle aynı ortamda eğitime devam etmeleri onların kendilerini toplumdan soyutlanmış hissetmelerine engel olmaktadır. Birçok çalışma kaynaştırmanın özel eğitime muhtaç çocuklara sosyal bağlamda faydalı olduğunu göstermektedir (Buysse ve Bailey, 1993; Hunt ve Goetz, 1997).

573 Sayılı Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname’de kaynaştırma eğitimin temel ilkeleri aşağıdaki şekilde belirtilmiştir: 1. Özel eğitim gerektiren her bireyin akranları ile birlikte aynı kurumda eğitim görme hakkı vardır. 2. Hizmetler bireylerin yetersizliklerine göre değil, bireylerin eğitim gereksinimlerine göre planlanır. 3. Hizmetler okul merkezli olur. 4. Karar verme süreci aile-okul-eğitsel tanılama, izleme ve değerlendirme ekibi dayanışmasına dayalı olarak gerçekleşir. 5. Bütün bireyler öğrenebilir ve öğretilir. 6. Kaynaştırma, bir program dâhilinde verilen özel eğitim uygulamasıdır.

573 Sayılı Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname’de kaynaştırma eğitimin amaçları aşağıdaki şekilde belirtilmiştir (Resmî Gazete, 1997). Kaynaştırma eğitimi:

1. Özel eğitim gerektiren çocuğa benlik ve güven kazandırarak güçlüklerini yenmesini,
2. Kendi gerçeğini benimsemesini,
3. İlgi ve yeteneklerini tanıyabileceği uygun bir ortamın hazırlanmasını,
4. Çevresinde horlanan değil aranan ve benimsenen duruma gelmesini,
5. Çevresindeki insanların engelini öne sürerek, çıkarları doğrultusunda kullanmasına izin verilmemesini,
6. Normal sınıfın bir üyesi haline gelmesi, normal öğrencilerin katıldığı tüm çalışmalara olabildiğince katılmasını sağlamaktır.

Kaynaştırma öğrencisinin sınıf içinde kabul görmemesinin en önemli nedenlerinden biri, sosyalleşme eksikliğidir. Bu nedenle de kaynaştırma öğrencisine ve sınıftaki akranlarına kaynaştırmaya başlamadan önce sosyalleşme ile ilgili etkinlikler düzenlenmelidir (Şahin, 2010). Sınıf öğretmenin kaynaştırmayı kabul eder bir tutum içinde olmasının, sınıftaki normal öğrencilerin kaynaştırma öğrencilerine karşı tutumlarını etkileme olasılığı yüksektir. Eğer öğretmen kaynaştırma öğrencisine karşı istekli ve olumlu bir tutum içinde değilse, diğer öğrenciler de kaynaştırma öğrencisini kabullenmez ve aralarına almazlar.

Kaynaştırma uygulamaları bir süreç olarak ele alınır. Diğer bir deyişle, kaynaştırma farklı yerleştirme planlarının uygulandığı bir yelpaze olarak değerlendirilebilir. Dolayısıyla, tek bir kaynaştırma uygulaması yoktur. Yelpazede yer alan farklı kaynaştırma uygulamaları vardır. Kaynaştırma eğitimi, tam zamanlı kaynaştırma, kaynak oda destekli kaynaştırma, yarım zamanlı kaynaştırma, özel sınıf, gündüzlü özel eğitim okulu ve yatılı özel eğitim okulu, bu yelpazede yer alan ve bireyin özelliklerine ve gereksinimlerine göre karar verilen alternatif uygulama biçimleridir (Batu ve Kırcaali-İftar, 2005; akt. Turhan, 2007).

Tam Zamanlı Kaynaştırma: Özel eğitime gereksinimi olan öğrencinin normal okulda akranlarının devam ettiği normal sınıfta eğitim gereksinimlerinin tam gün boyunca en üst düzeyde sınıfın öğretmeni / öğretmenleri tarafından karşılandığı ve normal akranlarıyla en fazla bir arada bulunduğu eğitim uygulamasıdır (Özcan, 2016). Tam zamanlı kaynaştırmanın uygulandığı sınıfların kaynaştırma öğrencileri de dâhil olmak üzere sınıf mevcutları 25-30 kişiyi geçmemesine özen gösterilmelidir.

Kaynak Oda Eğitimi: Özel eğitim gereksinimi olan öğrencinin resmi sınıf kaydı normal sınıftadır. Özel eğitime ihtiyacı olmayan akranlarıyla aynı eğitim ortamını paylaşırlar. Ancak öğrenci desteğe gereksinim duyduğu derslerde normal sınıftan çıkartılarak özel eğitim öğretmeni ya da derste gereksinimi varsa o derse ilişkin alan öğretmeni tarafından destek eğitim

odasında eğitim gereksinimleri karşılandığı eğitim uygulamasıdır. Kaynak odada gerçekleştirilen etkinlikler ve normal sınıfın etkinliklerine ilişkin kazanımların birbiri ile çelişmemesi gerekmektedir (Batu, 2000).

Yarı Zamanlı Kaynaştırma: Özel eğitime gereksinimi olan öğrencinin sınıf kaydı özel eğitim sınıfındadır. Özel eğitim sınıfları normal okul bünyesinde bulunan sınıflardır. Özel eğitime gereksinimi olan öğrencinin bazı derslerde yetersizliği olamayan akranlarıyla birlikte kaynaştırma sınıfında ya da ders dışı etkinliklere (örneğin; tenffüslerde) akranları ile katılması yoluyla yapılan eğitim uygulamasıdır (Akçamete, 1998; akt. Gülerüz, 2009).

Normal Okul Bünyesinde Özel Sınıf: Özel eğitime gereksinimi olan öğrencinin sınıf kaydı normal okul bünyesinde bulunan özel eğitim sınıfındadır. Özel eğitim sınıfında aynı tür yetersizliği olan öğrencilerle birlikte eğitimden faydalandırılır. Ancak özel eğitim sınıfında bulunan öğrencilerin normal akranlarıyla bir arada bulunması ve paylaşımları tenffüs zamanlarında sürdürülür. Özel eğitime gereksinimi olan öğrencinin tüm gereksinimleri özel eğitim sınıfında özel eğitim öğretmeni tarafından karşılandığı eğitim uygulamasıdır.

Gündüzlü Özel Eğitim Okulu: Özel eğitime gereksinimi olan öğrencinin kaydı özel eğitim okulundadır. Özel eğitim okulları; özrün türüne göre özel eğitim sınıflarından oluşmaktadır. Özel eğitim okullarına devam eden öğrenciler eğitim içi paylaşımları aynı özür grubunda yer alan akranlarıyla birlikte bulunmaları en üst düzeyde oluşmaktadır. Bazı özel eğitime gereksinimi olan öğrenciler için özel eğitim okulları en az kısıtlandırılmış eğitim ortamları olabilmektedir. Gündüzlü özel eğitim okullarına devam eden öğrencilerin okulda bulunma süresince tüm gereksinimleri özel eğitim okulu tarafından karşılanmaktadır (Batu ve Kırcaali-İftar, 2005; akt. Turhan, 2007).

Yatılı Özel Eğitim Okulu: Özel eğitime gereksinimi olan öğrencinin kaydı özel eğitim okulundadır. Yatılı özel eğitim okuluna devam eden öğrenciler aynı özür grubundan öğrencilerle birlikte eğitim almakta ve tüm gereksinimleri de okuldan karşılanmaktadır. Ayrıca bu okullara devam eden öğrenciler geceleri de bulunduğu okulun yatahanesinde kalmaktadır (Batu ve Kırcaali-İftar, 2005; akt. Turhan, 2007).

Hastane Okulları: Yatarak tedavi gören ve / veya süreğen hastalığı olan zorunlu öğrenim çağındaki bireylerin eğitimlerini sürdürmelerini sağlayan ortamlardır. Öğrencinin kaydı ikamet ettiği yerleşim birimindeki okulda kalır. Bu okullarda eğitim alan öğrencilerin geçici kayıt formu düzenlenir. Öğrencinin gereksinimleri sınıf ve alan öğretmenleri tarafından karşılanır. Sınıfa gelemeyecek olan öğrencilere odalarında eğitim verilmektedir. Derslere başlama ve bitiş saatleri ile dersin süresi, bireyin sağlık durumu ve hastane şartları dikkate

alınarak okul yönetimi tarafından belirlendiği eğitim uygulamasıdır (Batu ve Kırcaali İftar, 2005; akt. Turhan, 2007).

Kaynaştırma uygulaması, her türde ve düzeyde özel eğitime ihtiyacı olan öğrenciler için gerekli gözükmektedir. Ancak özel eğitime gereksinimi olan öğrenciyi, en az kısıtlayıcı eğitim ortamına yerleştirirken, normal akranlarıyla en fazla bir arada bulunabileceği eğitim ortamını çok iyi bir şekilde belirlemek gerekir. Özel eğitime gereksinimi olan öğrencilerin özellikleri dikkate alındığında “yarı zamanlı kaynaştırma” uygulaması en az kısıtlayıcı eğitim ortamı olabilirken başka bir öğrenci için en fazla kısıtlanmış eğitim ortamı olabilir (Akçamete, 1998; akt. Güteryüz, 2009).

Özel gereksinimli bireyler Türkiye’deki toplam nüfusun % 12,29’unu oluşturuyor. Aynı araştırmaya göre özel gereksinimli bireylerin oranı 0-9 yaş grubu içinde % 4,15; 10-19 yaş grubu içindeyse % 4,63’tür. 2009-2010 eğitim-öğretim yılında 76.204 -ilköğretimde 71.142 ve ortaöğretimde 5.062- özel gereksinimli öğrenci kaynaştırma yoluyla eğitim almıştır. Genel eğitim okullarının içinde yer alan özel eğitim sınıflarında ise 15.712 özel gereksinimli öğrenci eğitim almıştır. Kaynaştırma yoluyla eğitime erişebilen özel gereksinimli çocukların sayısının azlığının yanında, kaynaştırma uygulamaları konusunda Türkiye’de yapılan araştırmalar, sınıf öğretmenlerinin, okul yöneticilerinin, velilerin ve özel gereksinimli öğrencilerin kaynaştırma eğitiminde yaşadığı sorunlara dikkat çekmektedir. Bu sorunların temelinde, kaynaştırma eğitiminin ayrılmaz bir parçası olan destek eğitim hizmetlerinin yetersizliği önemli bir yere sahiptir (Türkiye Özürlüler Araştırması, 2002; akt. TKD, 2016).

Özel gereksinimli öğrenciye ve / veya sınıf öğretmenine destek özel eğitim hizmetleri sağlanması koşulu ile özel gereksinimli öğrencinin normal eğitim ortamında eğitim görmesi (Kırcaali İftar, 1992) olarak tanımlanan kaynaştırmanın temel amacı özel eğitime ihtiyacı olan bireylere destek eğitim hizmetleri de verilerek yetersizliği olmayan akranlarıyla bir arada aynı ortamda eğitimlerini sürdürmelerini sağlamaktır (EARGED, 2010: 12). Sınıfında kaynaştırma öğrencisi bulunan bir sınıf öğretmenin bu öğrenciye etkili bir eğitim öğretim faaliyeti sağlaması için kaynaştırma konusunda yeterli düzeyde gerek teorik gerekse uygulamalı bilgiye sahip olması gerekmektedir. Sınıf öğretmenlerin kaynaştırma öğrencisinin başarı düzeyini sıklıkla takip etmeli ve gerekli eğitimsel düzenlemeleri ivedilikle yapmalıdır. Bu kapsamda sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma uygulamalarına ilişkin görüşlerinin belirlenmesi önem arz etmektedir.

Bu araştırmanın amacı 2, 3 ve 4. sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimine ve öğrencilerine ilişkin görüşlerini tespit ederek değerlendirmeler yapmaktır. Araştırmanın amacı doğrultusunda alt problemler şu şekilde belirlenmiştir:

1. Sınıf öğretmenlerin “kaynaştırma eğitimine devam edilip edilmemesine” ilişkin görüşleri nasıldır?

2. Sınıf öğretmenlerin “kaynaştırma öğrencilerinin sınıf içi etkinlikleri gerçekleştirme sürecine etkilerine” ilişkin görüşleri nasıldır?

3. Sınıf öğretmenlerinin görüşlerine göre “kaynaştırma öğrencilerinin diğer öğrencilerin davranışları üzerindeki etkileri” nasıldır?

4. Sınıf öğretmenlerinin görüşlerine göre “kaynaştırma eğitiminin veliler üzerindeki etkileri” nasıldır?

Yöntem

Bu araştırmada ilkokullarda görev yapan sınıf öğretmenlerin kaynaştırma eğitimine ve kaynaştırma öğrencilerine ilişkin görüşlerini belirlemek için nitel araştırma yaklaşımına başvurulmuştur (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Araştırmanın amacı göz önüne alınarak betimsel çalışma tercih edilmiştir.

Çalışma Grubu

Araştırmada “maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemi” temele alınmıştır. Burada amaç, küçük bir örneklem oluşturmak ve bu örnekleme çalışılan problemi yansıtabilecek bireylerin çeşitliliğini maksimum derecede yansıtmaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Bu araştırma tam zamanlı kaynaştırma yapan öğretmenlerle 2015-2016 eğitim öğretim yılına gerçekleştirilmiştir. Denizli Millî Eğitim Müdürlüğünden merkez ilçedeki ilkokullarda tam zamanlı kaynaştırma öğrencisi bulunan okulların listesi alınmış, bu okullar buldukları semtlere göre alt, orta ve üst olmak üzere üç sosyo ekonomik gruba ayrılmıştır. Bunların içerisinde 9 okul seçkisiz olarak belirlenmiş ve bu kurumlarda görev yapan 2, 3, 4. sınıf öğretmenleri (n=51) ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin 32’si kadın, 19’u ise erkektir.

Veri Toplama Aracı (Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu)

Çalışmanın amacı doğrultusunda, sınıf öğretmenlerin kaynaştırma eğitimine ve kaynaştırma öğrencilerine ilişkin görüşlerini belirlemek için araştırmacılar tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Öncelikle konuya ilişkin olarak açık uçlu sorular ve kişisel bilgi formu hazırlanmıştır. Kişisel bilgi formu ve açık uçlu soruların bir araya getirilmesiyle oluşturulan yarı yapılandırılmış görüşme formu alanında uzman öğretim elemanı ve sınıf öğretmenlerinin görüşüne sunulmuştur. Uzman görüşü doğrultusunda yapılan düzeltmelerle forma son şekli verilmiş, toplam 4 soru ve kişisel bilgilerden oluşan “yarı yapılandırılmış görüşme formu” ortaya çıkarılmıştır.

Verilerin Elde Edilmesi ve Analizi

Yarı yapılandırılmış görüşme formu öğretmenlerle birebir yapılan görüşmelerde kullanılmış bu görüşmeler ise ses kaydı alınarak gerçekleştirilmiştir. Ses kaydı araştırmacılar tarafından dinlenerek önce kâğıda daha sonra da bilgisayar ortamına aktarılmıştır.

Araştırmadan elde edilen veriler içerik analizi ile değerlendirilmiştir. Veriler ayrıntılı bir şekilde okunmuş katılımcıların ortak görüşleri doğrultusunda tablolar oluşturulmuştur. Tablolarda, görüşleri alınan öğretmenlerin frekansları ve kişisel bilgileri sunulmuştur. Tablolara ilişkin olarak yapılan yorumları desteklemek amacıyla alıntılara yer verilmiştir. Alıntılarda katılımcıları tanıtan kısaltmalara da yer verilmiştir. Alıntılarda kullanılan kısaltmalar bayan (B), erkek (E), öğretmenin meslekte kaç yıl çalıştığı (1, 2, 3...yıl), mezun olduğu okul (Eğitim Fakültesi, Eğitim Yüksek Okulu vb.), öğretmenin yaşı (25, 28, 32...), öğretmenin sınıfındaki kaynaştırma öğrencisinin sayısı (1, 2, 3...), öğretmenin hizmet içi eğitim alıp almadığı Evet (E), Hayır (H), sıra numarası (1, 2, 3...) olarak ifade edilmiştir. Örneğin: (E, 5 yıl, E. F., 28, 1, H, 9); (B, 5 yıl, E. F., 30, 1, H, 16) ... Çalışmada kullanılan kısaltmalar şunlardır: Eğitim Fakültesi-E. F., Evet-E, Hayır-H.

Bulgular ve Yorum

Bu bölümde araştırmadan elde edilen veriler ışığında ortaya çıkan bulgular tablolara halinde sunulmuş ve oluşturulan tablolara yönelik olarak yorumlara yer verilmiştir.

Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmanın birinci alt problemini yanıtlamak amacıyla sınıf öğretmenlerine “Sizce kaynaştırma eğitimine devam edilmeli midir? Neden?” soruları sorulmuştur. Öğretmenlerin yanıtlarından elde edilen alıntılar Tablo 1’de sunulmuş ve açıklamalara yer verilmiştir.

Tablo 1. Sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimine “devam edip etmeme durumuna” ilişkin görüşleri

Öğretmen Görüşleri	f	%
Kaynaştırma eğitimi çocuğun sosyal gelişimi açısından önemlidir. Bu nedenle kaynaştırma eğitimine devam edilmelidir.	17	33.5
Öğrencinin özür durumu göz önüne alınarak kaynaştırma eğitimine devam edilmelidir.	14	27.4
Kaynaştırma eğitimine devam edilmelidir ancak her okul bünyesinde özel alt sınıflar açılmalıdır. Kaynaştırma öğrencileri eğitim öğretime bu sınıflarda devam etmelidir.	6	11.7
Kaynaştırma eğitimine devam edilmemelidir. Normal öğrenciler bu durumdan olumsuz bir şekilde etkilenmektedir.	14	27.4
TOPLAM GÖRÜŞ SAYISI	51	100

Tablo 1’e bakıldığında araştırmaya katılan öğretmenlerden (37 öğretmen-72.6 %) kaynaştırma eğitimine devam edilmesi yönünde ağırlıklı bir şekilde görüş ortaya konulduğu

görülmektedir. Bu öğretmenlerden 17'si (% 33,5) kaynaştırma öğrencilerinin sosyal gelişiminin önemini; 14'ü (% 27,4) öğrencinin özür durumuna bağlı olarak devam edilmesi gerektiğini; 6'sı (% 11,7) özel alt sınıflarda devam edilmesinin uygun olduğunu belirtmiştir. Kaynaştırma eğitiminin yaralı olduğunu bu öğrencilerin sosyal gelişimini olumlu bir şekilde etkilediğini belirten 17 (% 33,5) öğretmenden elde edilen alıntılardan örnekler şunlardır: “(...) Kaynaştırma eğitimine devam etmelidir. Hayatta farklılıkların ve farklı renklerin olduğu gibi bir sınıf içerisinde de farklı çocuklar olabilir. Bu çocukları hayatımızdan çıkaramadığımız gibi sınıfımızdan da çıkaramayız. Onlar da hayatın farklı renkleridir. Her rengin sorunsuz bir şekilde bir arada yaşaması gerekir” (B, 5 yıl, E. F., 27, 2, E, 2). “(...) Kaynaştırma eğitimine devam edilmelidir. Sınıf içerisinde diğer öğrencilerle birlikte eğitim alırsa kendisinin de toplumda bir yeri olduğunu bilir. Toplum içerisindeki saygınlığını kaybetmez. Kaynaştırma eğitiminde desteklenmesi öğrencinin özgüveninin artmasını sağlar” (B, 1 yıl, E. F., 24, 3, H, 34). “(...) Devam edilmelidir, bu çocuklar arkadaşları tarafından da kabul görmelidir” (B, 7 yıl, E. F., 29, 1, H, 16). Bu görüşlerden yola çıkıldığında kaynaştırma eğitiminin özel gereksinimli bireyin sosyalleşmesi ve çevreden kabul görmesi için gerekli olduğu söylenebilir.

Tablo 1'e bakıldığında 14 (% 27,4) öğretmenin kaynaştırma eğitiminin öğrencinin özrüyle bağlantılı olarak gerçekleştirilmesi gerektiği yönünde farklı bir bakış açısı ortaya koydukları görülmektedir. Öğretmenlerin alıntılarında bazıları şöyledir: “(...) Kaynaştırma öğrencisinin seviyesi (zekâ, yaş, sosyal paylaşım vb.) bakımından sınıf seviyesine uygunsa kaynaştırma eğitimi verilmesi doğrudur. Ancak zekâ seviyesi '3' yaş olan bir kaynaştırma (!) öğrencisini 1. sınıfa almak ne kadar mantıklıdır? Sınıf içinde eğitim öğretim atmosferi ne kadar verimlidir olabilir?” (B, 9 yıl, E. F., 31, 1, H, 18). “(...) Öğrencinin özür durumuna göre devam edilmelidir. Öğrencinin gelişim seviyesi yaşlarının çok altındaysa öğrenci özel eğitime devam etmelidir. Gelişim seviyesi yaşlarına yakın ise öğrenciyi kendi sosyal çevresinden uzaklaştırmak doğru değildir” (B, 5 yıl, E. F., 30, 1, H, 46). Öğretmenlerin bu görüşleri değerlendirildiğinde öğrencinin özür ve gelişim durumu ön planda tutularak kaynaştırmaya tabi tutulması gerektiği söylenebilir.

Öğretmenlerden 14'ü (% 27,4) kaynaştırma eğitime devam edilememesi gerektiğini çünkü normal öğrencilerin bu durumdan olumsuz etkilendiğini dile getirmektedir. Kaynaştırma eğitimine devam edilmemesini söyleyen öğretmenlerin alıntılarında bakıldığında, süreci tamamen kaynaştırma öğrencisi açısından değerlendirdikleri görülmektedir. Öğretmenlerin alıntıları şu şekildedir: “(...) Hayır, edilmemelidir. Çünkü kaynaştırma öğrencisinin psikolojisi öncelikli olarak düşünülmelidir. Öğrenci kendini o sınıfa ait olarak görememektedir. Diğer öğrencilerin olumsuz tavırlarına maruz kalabilmektedir” (B, 17 yıl, E. F., 37, 1, E, 50). “(...) Bence

kaynaştırma eğitimine devam edilememeli. Kaynaştırma eğitimi alan öğrenci için zor olmaktadır. Sınıflar kalabalık olduğu için kaynaştırma eğitimi alan öğrenciyle çok fazla ilgilenmek mümkün olmamaktadır” (B, 8 yıl, E. F., 30, 3, H, 14). Öğretmenlere göre sınıfların kalabalık olması, kaynaştırma öğrencilerinin ise diğerlerine göre daha özel ilgiye gereksinim duyması bu öğrencilerin eğitimini zorlaştırmaktadır.

Araştırmaya katılan 6 öğretmen (% 11,7) kaynaştırma eğitimin özel alt sınıflarda gerçekleştirilmesi gerektiğini belirtmiştir. Bu görüşe ilişkin alıntılardan bazıları şu şekildedir: “(...) Sınıfta kaynaştırma eğitimi, özel alt sınıf uygulamasına çevrilmelidir. Özellikle ağır düzey zihinsel yetersizliği olan öğrencilerin normal sınıflara adapte olması oldukça zor olmaktadır. Sınıf içerisinde çok fazla zaman ayrılamadığı için bireysel gelişimine çok fazla katkı sağladığı söylenemez” (E, 11 yıl, E. F., 34, 2, E, 13). “(...) Özel alt sınıflar oluşturularak kaynaştırma eğitiminden vazgeçilmelidir. Sınıfların ortalama 30 kişi olduğu düşünüldüğünde her öğrenciye sadece 1 dakika bireysel zaman ayrılabilir. Bu sürenin özel eğitime muhtaç bir kaynaştırma öğrencisine ne kadar katkı sağlayacağı ortadadır” (B, 1 yıl, E. F., 24, 1, E, 21). “(...) Bence kaynaştırma eğitimine devam edilmelidir. Ancak her okul bünyesinde özel alt sınıflar açılmalı, kaynaştırma öğrencileri bu sınıflarda eğitime devam etmelidir. Çünkü normal sınıflarda hem kaynaştırma öğrencisi hem de diğer öğrenciler olumsuz etkilenmektedir” (E, 5 yıl, E. F., 28, 1, H, 19). Katılımcıların bu görüşleri incelendiğinde kaynaştırma eğitimiyle hedeflenenlere ulaşabilmek için kaynaştırma eğitiminin özel alt sınıflar yoluyla gerçekleştirilmesinin daha yararlı olacağı sonucuna ulaşılabilir.

İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmanın ikinci alt problemine yanıt vermek için sınıf öğretmenlerine “Sınıf içi etkinliklerinizin gerçekleştirilmesini kaynaştırma öğrencileriniz nasıl etkiliyor?” sorusu yöneltilmiştir. Öğretmenlerin verdiği yanıtların değerlendirilmesi sonrasında ortaya çıkan bulgular Tablo 2’de sunulmaktadır.

Tablo 2. Sınıf Öğretmenlerinin görüşlerine göre kaynaştırma öğrencilerinin sınıf içi etkinlikleri gerçekleştirme sürecine etkileri

Öğretmen Görüşleri	f	%
Kaynaştırma öğrencilerinin davranışları etkinliklerin yavaş yapılmasına neden olmaktadır.	10	20
Kaynaştırma öğrencilerini ne öğrendiklerini tamamen unutuyorlar. Sık sık tekrar öğretmek gerekmektedir.	8	16
Kaynaştırma öğrencileri sınıf içi kurallara uymakta sorun yaşamaktadır. Bu durum diğer öğrencileri de etkilemektedir.	6	12
Derste kendini yeterince ifade edememekteyler.	5	10
Kaynaştırma öğrencileri ders sırasında başka şeylerle ilgilenmektedir.	4	8

Sınıf içi çalışmalar kaynaştırma öğrencisinin sosyalleşmesine katkı sağlasa da öğretmenin fazladan yorulmasına neden olmaktadır.	3	6
Kaynaştırma öğrencisi için hazırlanan planları uygulamak için süre yetersiz kalmakta, süreç aksamaktadır.	3	6
Sınıf içindeki birtakım sıkıntılara neden olsa da diğer öğrencilerin yardımlaşmayı öğrenmesini destekliyor.	2	4
Teneffüslerde diğer öğrenciler kaynaştırma öğrencileri ile çok iyi bir iletişim kurmaktadır.	9	18
Toplam Görüş Sayısı	50	100

Tablo 2’de görüldüğü gibi araştırmaya katılan 39 (% 78) öğretmenin ortaya koyduğu görüşe göre kaynaştırma öğrencileri sınıf içi etkinliklerde birtakım sıkıntılara neden olmaktadır. Diğer taraftan 11(% 22) öğretmen de kaynaştırma eğitiminin olumlu olduğunu belirtmiştir. Olumsuz görüş ortaya koyan öğretmenlere göre kaynaştırma öğrencileri etkinliklerin yavaş yapılmasına, tekrarlara, sürecin uzaması gibi aksaklıkların ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Bu durum sınıf için etkinliklerin gerçekleştirilmesi sürecini olumsuz etkilemektedir. Ancak 2 (% 4) öğretmen ise kaynaştırma eğitiminin normal öğrenciler arasında yardımlaşma bilincinin gelişmesini sağladığını belirtmiştir. Katılımcılardan 9’u ise teneffüslerde her iki gruptaki öğrencilerin birbiri ile çok iyi bir iletişim kurduğunu dile getirmiştir.

Öğretmenlerin alıntılarında bazıları şu şekildedir: “(...) Etkinliklerin gerçekleştirilmesi sürecini olumlu olarak etkilediğini düşünmüyorum. Sürecin yavaşlamasına ve aksamasına neden olmaktadır. Ayrıca kaynaştırma öğrencileri için hazırlanan planları uygulamak için zaman son derece yetersiz kalmaktadır. Öğretmen çok yoruluyor” (E, 5 yıl, E. F., 28, 1, H, 9). “(...) Kaynaştırma öğrencileri diğer öğrencilerin öğrenmelerini olumsuz etkilemektedir” (B, 9 yıl, E. F., 31, 1, H, 48). “(...) ...Normal eğitim ve öğretime zarar veriyor. Diğer öğrencilerin öğrenmelerini geciktiriyor. Kaynaştırma öğrencisi sınıfa zarar veriyor” (E, 10 yıl, E. F., 36, 1, H, 38). “(...) Etkinlikler yapıldığı sırada yavaş ilerlememize sebep oluyor bu da programı zamanlamada hataya sebep oluyor. Ayrıca sınıftaki iyi öğrencilerin de yerinde saymasına sebep oluyor bir açıdan da. Sınıf seviyesinin yüksek olduğu sınıflarda; kaynaştırma öğrencisi sınıfın yavaşlamasına ve hatta geriye gitmesine sebep oluyor bence” (E, 6 yıl, E. F., 29, 1, E, 22). Öğretmenlerin bu görüşleri değerlendirildiğinde kaynaştırma eğitiminin eğitim öğretimi yavaşlattığı, programın yetiştirilmesinde aksaklıklara neden olduğu, öğretmen için sürecin daha yorucu olduğu, diğer öğrencilerin de olumsuz olarak etkilendiği ortaya çıkmaktadır. Tablo 2’ye göre 3 öğretmen (% 6) kaynaştırma eğitiminin ve kaynaştırma öğrencilerinin sınıf içi çalışmalarda sosyal anlamda gelişmeler kaydedebildiklerini ancak yine de sürecin bu durumdan olumsuz etkilendiğini belirtmiştir.

Üçüncü alt probleme ilişkin bulgular ve yorum

Üçüncü alt problemi yanıtlamak için öğretmenlere şu soru sorulmuştur: “Sınıfta kaynaştırma eğitimi alan öğrencilerin olması normal öğrencilerinizin davranışlarını nasıl etkilemektedir?” Soruya ilişkin olarak elde edilen alıntılar Tablo 3’te sunulmuş ve yorumlara yer verilmiştir.

Tablo 3. Sınıf öğretmenlerinin görüşlerine göre kaynaştırma eğitiminin diğer öğrencilerin davranışları üzerindeki etkileri

Öğretmen Görüşleri	f	%
Diğer öğrencilerle kaynaştırma öğrencileri arasında iletişim sorunları yaşanmaktadır.	5	9.8
Kaynaştırma öğrencilerine özel zaman ayrılması diğer öğrencilerin kıskanmasına neden olmaktadır.	3	5.8
Kaynaştırma öğrencisinde davranış bozukları varsa, diğer öğrenciler de onu taklit etme yoluna gitmektedir. Bu durum normal öğrencilerin de olumsuz davranışlar geliştirmesine neden olmaktadır.	5	9.8
Kaynaştırma öğrencileri diğer öğrencilerin dikkatinin dağılmasına neden olmaktadır.	2	4
Kaynaştırma öğrencilerinin özel ilgi istiyor olması, kalabalık sınıflarda disiplin sorunlarına neden olmaktadır.	8	15.6
Kaynaştırma öğrencileri normal arkadaşları tarafından sosyal olarak kabul görmemektedir.	5	9.8
Normal öğrenciler kaynaştırma öğrencilerine (alay etmek, küçümsemek vb.) olumsuz davranışlar sergilemekte, bu da onların kendilerini dışlanmış hissetmesine neden olmaktadır.	9	18.7
Normal öğrenciler kaynaştırma öğrencisine acıma hissi ile yaklaşmaktadır.	2	4
Diğer öğrenciler kaynaştırma öğrencilerine de tıpkı diğer arkadaşlarına davrandıkları gibi davranmakta iyi geçinmektedir.	2	4
Kaynaştırma eğitiminin diğer öğrencileri olumlu ya da olumsuz etkilemesi öğretmenin yaklaşımıyla ilgilidir.	3	5.8
Normal öğrenciler kaynaştırma eğitimi alan öğrenciye yardım etmektedirler.	7	13.7
Normal öğrenciler kaynaştırma öğrencilerini tehlikelerden korumaya çalışmaktadır.	2	4
Toplam Görüş Sayısı	51	100

Tablo 3’e bakıldığında araştırmaya katılan öğretmenlerin (37 öğretmen % 72,5) büyük bir bölümüne göre kaynaştırma öğrencileri normal öğrencileri olumsuz bir şekilde etkilemektedir. Katılımcılardan 2’si (% 4) normal öğrencilerin kaynaştırma öğrencilerine acıma hissi ile yaklaştığını; 14’ü (% 28,5) ise kaynaştırma öğrencileri ile normal öğrencilerin sağlıklı bir şekilde eğitim öğretim ortamını paylaştığını belirtmiştir.

Kaynaştırma öğrencilerin diğer öğrencileri olumsuz bir şekilde etkilediğini belirten 37 öğretmenin (%72,5) görüşlerine ilişkin alıntılardan bir kısmı şu şekildedir: “(...) Normal öğrenciler ile kaynaştırma öğrencileri ortak karalar alamıyorlar bu da iletişim sorununa neden oluyor” (B, 9 yıl, E. F., 33, 1, H, 3). “(...) Kaynaştırma öğrencilerine daha fazla vakit ayrılması, kıskançlığa neden olmakta diğer öğrencileri yanlış davranışa özendirilmektedir” (B, 17 yıl, E. F., 37, 1, E, 15). “(...) Kaynaştırmaya tabi öğrencilere öz bakım becerisi kazandırılmaya çalışıldığı için süreç içerisinde normal öğrencilerin olumlu etkilendikleri söylenemez” (E, 11 yıl, E. F., 34, 2, E, 17). “(...) Kaynaştırma öğrencilerine daha özenli ve imtiyazlı davranılması gerekebiliyor.

Bu durumlarda diğer öğrenciler de aynı beklentiler içine girebiliyorlar. Ayrıca kaynaştırma öğrencisinin özrünün yanında davranış bozuklukları da varsa bu diğer öğrencileri sınıf ortamında olumsuz etkiliyor. Öğrenciler onu taklit edip olumsuz davranışlar kazanmaya başlıyor” (E, 5 yıl, E. F., 28, 1, H, 39). “(...) Birebir yaşamış biri olarak; yırtılmış kitaplar, panoda yarısı olmayan öğrenci çalışmaları, tahtaya yazılanın en fazla 3 dakika durduğu, sürekli silinen bir tahta... ses verilir, sürekli dolanan bir çocuk, yazılar kontrol edilemez. Sınıftaki diğer çocukların dikkati sürekli dağınıktır. Buyurun ders işleyin...” (B, 9 yıl, E. F., 31, 1, H, 28). “(...) Kaynaştırma öğrenci sayısı fazlaysa ya da öğrencinin olumsuz davranış özellikleri varsa sınıfın düzeni bozulabiliyor. Özellikle kalabalık sınıflarda zaman problemi oluşmaktadır. Öğrenciye ek bir zaman ayırmak, diğer öğrencilerde sıkılma gibi bir durum oluşturur” (B, 5 yıl, E. F., 30, 1, H, 16). Alıntılar incelendiğinde öğretmenlerin olumsuz etkilerin nedenlerini, kaynaştırma öğrencilerinin davranış problemleri, bu öğrencilerin özel ilgiye daha çok gereksinim duymaları, diğer öğrencilerin dikkatinin dağıtması, sınıfların kalabalık olması gibi nedenlere bağladıkları görülmektedir. Tablo 3’e bakıldığında 9 öğretmenin (% 18,7), diğer öğrencilerin kaynaştırma öğrencilerine karşı olumsuz tavırlar geliştirdiği konusunda birleştiği görülmektedir. Bu görüşe ilişkin alıntılardan bazıları şu şekildedir: “(...) Öğrenciler acımasızca eleştirebilmekte ve alay etmektedirler. Bu da öğrencileri kendine güven duygusu ve başarabilme yeteneğini yok edebilmektedir. Senin ne işin var burada diyerek psikolojik baskı yaratabilmektedirler” (B, 17 yıl, E. F., 37, 1, E, 45). “(...) Kalabalık sınıflarda kaynaştırma öğrencisine zaman ayırmak Genellikle küçümser ve umursamaz bir tutum içerisinde oluyorlar. Böyle bir yaklaşım kaynaştırma öğrencisinin dışlanmasına, sınıftan kopmasına ve derslerle ilgilenmemesine sebep oluyor” (E, 6 yıl, E. F., 29, 1, E, 22). “(...) Kaynaştırma eğitimindeki çocuklar sınıfın en tembeli muamelesi görmekte ona alaycı ve aşağılayan hal ve tavırlarla yaklaşmaktadırlar bu da kaynaştırma eğitimindeki öğrencilerin (deli, özürlü) şeklinde ithamına sebep olmaktadır.” (E, 5 yıl, E. F., 26, 1, H, 10). “(...) Normal öğrenciler bazen alaycı tavırlar sergileyebiliyorlar. Küçümseme ya da hor görme gibi olumsuz tavırlar oluşturabiliyorlar. Sürekli rahatsız olduklarını dile getirerek şikâyetçi oluyorlar” (E, 5 yıl, E. F., 28, 1, H, 46). Alıntılar incelendiğinde kaynaştırma öğrencilerine karşı diğer öğrencilerin istenmeyen davranışlar sergilediği görülmektedir. Öğrencilerin kaynaştırma öğrencilerine karşı alaycı, küçümseyici vb. tutumlar geliştirmelerinin bireysel farklılıkları anlayamayacak kadar küçük yaşlarda olmalarından kaynaklı olduğu söylenebilir. Ayrıca kalabalık sınıflarda kaynaştırma öğrencisine özel zaman ayırmanın oldukça zor olduğu da dile getirilmiştir.

Araştırmaya katılan 14 öğretmen (% 28,5) ise kaynaştırma öğrencileri ile diğer öğrenciler arasında sağlıklı bir iletişim kurulduğunu belirtmiştir. Bu alıntılardan bazıları şunlardır: “(...) Normal öğrenciler kaynaştırma öğrencisinin farklılığının farkındadır ve bu

durum hem benim için hem de öğrenciler için sorun olmadı. Gayet güzel anlaşıyorlar” (B, 5 yıl, E. F., 30, 1, H, 46). “(...) Kaynaştırma öğrencisinin sınıfta kabul görüp görmemesi öğretmenin bu konudaki tavrı ile ilgilidir. Ben kaynaştırma öğrencisine yapıcı bir şekilde yaklaştığım için diğer öğrenciler de aynı yolu izliyor” (B, 1 yıl, E. F., 24, 1, E, 1). “(...) Genellikle normal öğrenciler kaynaştırma öğrencisine yardım etmeye çalışıyor. Bu durum öğrencilerin yardımlaşma bilinci geliştirmesini sağlamaktadır” (B, 9 yıl, E. F., 33, 1, H, 13). “(...) Normal öğrenciler kaynaştırma öğrencilerini dışarıdaki tehlikelere karşı korumaya çalışıyor. Örneğin tanımadığı insanlarla konuşmaması gerektiğini söylüyor. Normal öğrenciler korumacı bir tavır içerisindedir” (E, 12 yıl, E. F., 29, 1, E, 36). Öğretmenlerin alıntıları incelendiğinde kaynaştırma öğrencileri ile normal öğrenciler arasında herhangi bir sorun olmasının öğretmen tavrı ile yakından ilgili olduğu düşünülebilir. Normal öğrenciler kaynaştırma öğrencilerine koruma ve yardım etme gibi olumlu yaklaşımlar sergilemektedir. Bu durum onların gelecekte de özel gereksinimi olan bireylere yönelik olarak olumlu bir tavır geliştirmesinde etkili olacaktır.

Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

Dördüncü alt problem kapsamında öğretmenlere “kaynaştırma eğitimi velileri nasıl etkilemektedir?” sorusu sorulmuş ve yanıtlardan elde edilen alıntılara Tablo 4’te yer verilmiş, açıklamalar yapılmıştır.

Tablo 4. Sınıf öğretmenlerinin görüşlerine göre kaynaştırma eğitiminin veliler üzerindeki etkileri

Öğretmen Görüşleri	f	%
Kaynaştırma öğrencisinin velisi bana çocuğu ile ilgili yeterince bilgi vermemektedir.	2	6.7
Normal öğrencilerin velileri sınıfta kaynaştırma öğrencisi bulunmasından rahatsız olmakta ve şikâyet etmektedir.	8	25.8
Normal öğrencilerin velileri kaynaştırma öğrencilerinin akademik başarıyı olumsuz etkilediğini düşünmektedir.	3	9.6
Normal öğrencilerin velilerinin kaynaştırma eğitimiyle ilgili olarak bilinçlendirilmesi kaynaştırma sürecinde faydalı olacaktır.	5	16.1
Kaynaştırma öğrencilerinin gelişme göstermesi için velisinin de duyarlı/bilinçli olması gerekmektedir.	7	22.5
Normal öğrencilerin velisi bilinçli/eğitim seviyesi yüksek ise kaynaştırma eğitimine daha anlayışlı yaklaşıyor.	6	19.3
Toplam Görüş Sayısı	31	100

Tablo 4’e göre araştırmaya katılan 18 öğretmen (% 57,9) normal öğrencilerin velilerinin kaynaştırma eğitiminden genel olarak rahatsız olduklarını dile getirmiştir. Diğer taraftan 7 öğretmen (% 22,5) kaynaştırma öğrencilerinin velilerinin de çocuklarının gelişimi konusunda bilinçli olmaları gerektiğini; 6 öğretmen (% 19,3) ise normal öğrencilerin velilerinin bilinçli olduğunda sürece daha sabırlı yaklaştıklarını dile getirmiştir.

Araştırmaya katılan 18 öğretmen (% 57,9) normal öğrencilerin velilerinin sınıfta kaynaştırma öğrencisi bulunmasından rahatsız olduklarını ve bu durumdan sürekli yakındıklarını belirtmişlerdir. Konuya ilişkin olarak tespit edilen alıntılardan bazıları şöyledir: “(...) Velilerin genel olarak bu durumdan rahatsızlık duydukları kanaatindeyim. Neden bu okulda? Neden başka sınıfta değil? Gibi sorularla muhatap olmaktayım. Kaynaştırma eğitimindeki öğrencinin sınıfın seviyesini düşürdüğünü, öğretmenin yalnızca bu öğrenciyle ilgilendiğini zannetmektedirler” (E, 5 yıl, E. F., 26, 1, H, 10). “(...) Veliler ne kadar olaya hoşgörüyü yaklaşırsa da sınıfta olmaları istenmiyor” (B, 9 yıl, E. F., 31, 1, H, 18). “(...) Velilerin büyük çoğunluğu sınıfta kaynaştırma öğrencisi bulunmasından rahatsız. Yönetime şikâyet etmektedir” (B, 1 yıl, E. F., 24, 1, E, 41). “(...) Alıntılar incelendiğinde kaynaştırma öğrencisi bulunan sınıfların velilerinin kendi çocuklarının gelişiminin olumsuz yönde etkilenebileceği endişesiyle genel olarak durumdan rahatsız oldukları görülmektedir.

Araştırmaya katılan 7 öğretmen (% 22,5) kaynaştırma öğrencilerinin velilerinin de bilinçli olması gerektiğine vurgu yapmıştır. Bu konuda elde edilen alıntılardan bazıları şunlardır: “(...) Bilinçli olmayan veliler kaynaştırma öğrencisi ile yeterince ilgilenmiyor. Aslında sürekli benimle iletişim içinde olması gerekir” (B, 10 yıl, E. F., 33, 2, E, 25). “(...) İlgili ve sorumluluk sahibi sabırlı veliler kaynaştırma öğrencisi ile yakından ilgileniyor. Bu durum elbette ki benim işimi de kolaylaştırıyor” (E, 10 yıl, E. F., 36, 1, H, 28). “(...) Kaynaştırma öğrencisinin velisinin bilinçli olması da çok önemli. Çocuğun başarısı ve gelişimi üzerinde çok etkili oluyor” (B, 12 yıl, E. F., 35, 1, E, 11). Kaynaştırma öğrencilerinin eğitiminin hem öğretmen hem de onların velileri için zor bir süreç olduğunu kabul etmekte yarar vardır. Bu noktada öğretmen ve veli iş birliğinin önemli olduğu unutulmamalıdır. Kaynaştırma öğrencilerinin velilerinin süreç hakkında bilgilendirilmesi ve bilinçlendirilmesi, özel gereksinimi olan bu öğrencilerin gelişiminde olumlu adımlar atılmasında etkili olabilir.

Araştırmaya katılan 6 öğretmen (% 19,3) bilinçli ya da eğitim seviyesi yüksek velilerin durumu anlayış ve sabırla karşıladıklarını dile getirmiştir. Konuyla ilgili öğretmen alıntıları şu şekildedir: “(...) Gerektiği şekilde bilgilendirildiklerinde, çocukların iletişimleri pozitif olduğunda veliler bu duruma karşı çıkmıyor. Veli toplantılarında konuyu ayrıntıyla anlatıp karşı çıkan velilere çocuklar arası iletişimin olumlu yönleri gösterildiğinde kabulleniyorlar” (B, 5 yıl, E. F., 27, 2, E, 22). “(...) Tabii bu durumda velinin de eğitim seviyesi önemlidir. Bilinçli veliler bu durumu sabırla karşılayabilmekte; fakat her veli bu sabrı gösterememektedir. Bu durumda veliler de sağlıklı şekilde bilgilendirilmelidir” (E, 7 yıl, E. F., 30, 1, E, 19). “(...) Veliler genel olarak öğrenciyi kabullenmiyorlar. Sürekli rahatsızlıklarını dile getirip, çocuklarının olumsuz etkilendiklerini söylüyorlar. Çünkü öğretmenin onunla daha çok ilgilendiğini, sınıf başarısının

düştüğünü düşünüyorlar. Velilerin böyle durumlarda bilinçlendirilmesi, bu doğrultuda seminerlere tabi tutulması faydalı olabilir” (E, 5 yıl, E. F., 28, 1, H, 32). Öğretmenlerin bu görüşleri değerlendirildiğinde kaynaştırma eğitimi yapılan sınıflardaki diğer öğrencilerin velilerin bilinçlendirilmesi velilerin ön yargılarından arınmalarında etkili olabilir.

Sonuç ve Öneriler

Araştırmaya katılan öğretmenlerden 37’si (% 72,6) kaynaştırma eğitimine devam edilmesi gerektiğini belirtmiştir. Bu öğretmenlerden 17’si (% 33,5) kaynaştırma eğitiminin özel gereksinimli öğrencilerin sosyal gelişimini olumlu bir şekilde etkilediğini belirttiği tespit edilmiştir. Öğretmenlerden 14’ü (% 27,4) ise kaynaştırma eğitiminin öğrencinin özür durumu dikkate devam edilmesi gerektiğini belirtmiştir. Katılımcılardan 6’sı da (% 11,7) özel alt sınıflarda kaynaştırma eğitiminin devam etmesi gerektiğini vurgulamıştır. Demir ve Açar (2011) çalışmalarında görüşme yaptıkları 45 sınıf öğretmenin 31’i (% 68,89) kaynaştırma eğitimi desteklemediği sonucuna ulaşmıştır. Benzer şekilde Yatkın, Sevgi ve Uysal (2015) 51 öğretmen ile yaptıkları araştırmada 49 öğretmenin sınıflarında kaynaştırma öğrencisi istemediği sonucuna ulaşmıştır. Bu kapsamda öğretmenlerin sınıflarında kaynaştırma öğrencisi istememe sebepleri de ayrıca bir çalışma konusu olabilir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin büyük bir çoğunluğu kaynaştırma eğitimine devam edilmesi gerektiği yönünde görüşlerini belirtmiştir. Ancak kaynaştırma eğitiminin uygulanması konusunda farklı görüşler olduğu tespit edilmiştir. Batu, Kırcaali-İftar ve Uzuner (2004) araştırmalarında öğretmenlere ne tür kaynaştırma hizmetinin uygulanması gerektiği sorusunu yöneltilmiş olup öğretmenlerden 12’si destek hizmet türlerinden özel eğitim danışmanlığını tercih ettiklerini belirtirken, ikisi sınıf-içi yardımı tercih ettiklerini, biri sınıf içi yardımla birlikte özel eğitim danışmanlığını tercih ettiğini, üç öğretmen ise hiçbir desteğe gereksinim duymadıklarını belirtmişlerdir. Bu kapsamda kaynaştırma eğitiminin uygulanması boyutunda farklı görüşlerin çıkması yapılan araştırma ile benzer sonuçlar olduğunu göstermektedir. Kaynaştırma eğitiminin özel gereksinimli bireyin sosyalleşmesi, çevreden kabul görmesi için önemli bir etkidir. Kaynaştırma eğitimiyle özel gereksinimli bireylerin bedensel, zihinsel ve sosyal açılardan gerekli becerileri kazanması, hayatın her alanına hazırlanması ve uyum sağlanması hedeflenmektedir. Bu hedeflere ulaşmak için kaynaştırma eğitiminin hangi sınıflarda nasıl gerçekleştirileceği sınıf öğretmenlerinin de görüşleri alınarak yeniden gözden geçirilmelidir.

Araştırmaya katılan 39 (% 78) öğretmene göre kaynaştırma öğrencileri sınıf içi etkinliklerin gerçekleştirilmesinde birtakım sıkıntılara neden olmaktadır. Kaynaştırma öğrencileri derslerde arkadaşları ile sağlıklı bir şekilde iletişim kuramamakta, etkinliklerin gerçekleştirilme zamanının uzamasına neden olmakta ve kendini yeterince ifade

edememektedir. Öğretmenlere göre bu durum sınıf için etkinliklerin gerçekleştirilmesi sürecini olumsuz etkilemektedir. Araştırmaya katılan 11 (% 22) öğretmen ise kaynaştırma eğitiminin hem kaynaştırma hem de normal öğrenciler üzerinde olumlu etkileri olduğunu dile getirmiştir. Elde edilen tüm bu veriler ışığında kaynaştırma eğitime tabi olan öğrencilerin sınıf içi etkinliklerin farklı sebeplerle kaynaştırma eğitiminden olumsuz etkilendiği ifade edilebilir. Kaynaştırma eğitiminin özel gereksinimli bireylerin gelişimlerinde önemli bir yere sahip olduğu elbette ki doğrudur. Ancak kaynaştırma eğitimi gerçekleştirilirken diğer öğrencilerin eğitiminden ne kadar fedakârlık yapılacağı konusunda çok dikkatli olmak gerekmektedir. Bu nedenle kaynaştırma öğrencilerinin özellikleri dikkate alınarak normal öğrencilerle eğitim görmeleri değerlendirilmelidir. Farklı koşullar dikkate alınarak farklı ortamlarda yapılan eğitim kaynaştırma öğrencilerinin lehine bir durum olabilecektir. Saraç ve Çolak (2012) araştırmalarında kaynaştırma uygulamalarının uygun olmayan fiziksel şartlarda gerçekleştirildiği sonucuna ulaşmıştır. Benzer sonuçlara Sadioğlu vd. de (2013) ulaşmıştır. Bu kapsamda fiziksel ortamın kaynaştırma eğitiminde önemli olduğu vurgulanmalıdır.

Araştırmaya katılan öğretmenlerden 37'si (% 72,5) kaynaştırma öğrencilerinin normal öğrencilerin davranışlarını olumsuz bir şekilde etkilediğini ifade etmiştir. Demir ve Açar'da (2011) araştırmalarında benzer sonuçlara ulaşmış olup sınıftaki diğer öğrencilerin kaynaştırma öğrencilerinden olumsuz etkilendiği sonucuna ulaşmışlardır. Öğretmenlere göre kaynaştırma öğrencilerinin özel ilgiye gereksinim duyması, dikkat dağıtıcı davranışlar sergilemesi, diğer öğrencilerle sağlıklı sosyal ilişkiler kuramaması gibi nedenler normal öğrencilerin olumsuz davranışlar sergilemelerine neden olmaktadır. Kalabalık sınıflarda kaynaştırma öğrencilerine zaman ayırmak öğretmenler için oldukça zor olmaktadır. Diğer taraftan 14 öğretmen (% 28,5) ise kaynaştırma öğrencilerinin ile normal öğrenciler ile oldukça iyi ilişkiler kurduğunun dile getirmiştir. Dahası bu öğretmenlere göre normal öğrenciler kaynaştırma öğrencilerini korumakta ve onlara yardım etmektedir. Her iki grup arasında sağlam bir iletişim sürecinin yaşanması da öğretmenin kaynaştırma öğrencilerine olan tavrı ile yakından bağlantılıdır. Öğretmen kaynaştırma öğrencisine yönelik olarak olumlu bir tutum içerisinde ise diğer öğrenciler aynı şekilde arkadaşlarına yaklaşmaktadır.

Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre araştırmaya katılan 18 öğretmen (% 57,9) normal öğrencilerin velilerinin kaynaştırma öğrencilerinin kendi çocuğu ile aynı sınıfta olmasında rahatsızlık duymaktadır. Kaynaştırma öğrencisi bulunan sınıfların velilerinin kendi çocuklarının gelişiminin olumsuz yönde etkilenebileceği endişesiyle genel olarak durumdan rahatsız oldukları, konuya ilişkin olarak ön yargılarının olduğu tespit edilmiştir. Normal öğrencilerin velileri ile yapılacak toplantılar sorunun çözümünü kolaylaştırabilir.

Katılımcılardan 7'sine (% 22,5) göre kaynaştırma öğrencilerinin velilerinin çocuklarının eğitimi konusunda bilinçlendirilmeleri gerekmektedir. Öncül ve Batu (2005) araştırmalarında normal gelişim gösteren çocuk annelerinin kaynaştırma uygulamasına ilişkin tutumlarının olumlu olduğunu, ancak kaynaştırma uygulaması ile ilgili bilgilerinin yeterli olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Bu kapsamda araştırma sonuçları bu çalışma ile örtüşmektedir. Eğer veli bilinçli ise kaynaştırma öğrencilerinin eğitimi daha kolay olmaktadır. Araştırmaya katılan 6 öğretmen (% 19,3) ise normal öğrencilerin velilerinin eğitim seviyeleri yüksek olduğunda ya da konuyla ilgili olarak bilgilendirildiklerinde sürece daha sabırlı yaklaştıklarını ifade etmiştir. Bu nedenle tüm velilere seminerler düzenlenmesi, konuyla ilgili bir eğitimden geçmeleri kaynaştırma eğitimi sürecini kolaylaştırabilir. Araştırma sonucunda şu öneriler geliştirilmiştir: Kaynaştırma süreci planlamalarında, öğrencinin özür ve gelişim durumunun ön planda tutulması, gelişim gösterebileceği seviyelerde kaynaştırmaya alınması kaynaştırma eğitiminden beklenen verimi arttırmada etkili olacaktır. İlköğretim okullarının çoğunda sınıf mevcutları oldukça kalabalıktır. Kaynaştırma eğitimi yapılan sınıflarda, öğrenci sayılarının azaltılması kaynaştırma eğitiminden beklenen verimin sağlanmasında etkili olabilir. Gerekli görülen okullarda, kaynaştırma eğitimi alan öğrencilere yönelik özel alt sınıf / sınıfların açılması değerlendirilmelidir. Öğretmenler bu öğrencilerin eğitimine akademik kaygılardan uzak bir yaklaşım göstermelidir. Kaynaştırma eğitimi sürecinde akademik becerilerden çok öğrencinin sosyal gelişimi hedeflenmelidir. Kaynaştırma öğrencilerinin kaynaştırma eğitimiyle hedeflenen sosyal becerileri kazanabilmesi için diğer öğrenciler öğretmen tarafından bilinçlendirilmeli, öğretmen yapacağı farklı etkinliklerle diğer öğrencilerin empati kurmasını sağlamalıdır. Öğretmenler kaynaştırma öğrencisinin eğitimine yönelik olarak ayrıntılı bir şekilde bilgi sahibi olmak için RAM ile etkileşim halinde olmalıdır. Öğrencinin gereksinimine uygun olarak rehberlik hizmeti almalıdır. Öğrencinin kaynaştırma eğitimi alıp almayacağına RAM tarafından karar verilirken öğrencinin özür durumu ve gelişme gösterebilme düzeyi dikkate alınmalıdır. Gerçekten kaynaştırma eğitimine yanıt verebilecek olan öğrenciler kaynaştırma eğitimine yönlendirilmeli, bunun dışında kalan öğrenciler diğer eğitim kurumlarına gönderilmelidir. Kaynaştırma eğitimi yapılan sınıflarda normal öğrencilerin velilerini ön yargılardan kurtarmak, kaynaştırma öğrencilerine yönelik olarak ılımlı bir bakış kazanmalarını sağlamak için konuyla ilgili çeşitli bilgilendirme çalışmaları yapılmalıdır. Öğretmen kaynaştırma öğrencilerinin velilerinin konuya ilişkin olarak bilinçlenmesini sağlamak için bilgilendirme etkinlikleri düzenlemeli eğer gerekiyorsa diğer velilerle iş birliği yapmalıdır.

Kaynaklar

- ATICI, R. (2014). Kaynaştırma Öğrencilerinin Okul Hayatında Yaşadığı Zorluklar. *Turkish Studies- International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 9(5), 279-291.
- BATU, S. (2000). Kaynaştırma, Destek Hizmetler ve Kaynaştırmaya Hazırlık Etkinlikleri. *Özel Eğitim Dergisi*, 2(4), 35-45.
- BATU, S., KIRCAALİ, İ. G. ve UZUNER, Y. (2004). Opinions and Suggestions Regarding Integration of Teachers Working at a Girls Vocational High School Where Students with Special Needs are Integrated. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 5(2), 33-50.
- BUYSSE, V. ve BAİLEY, D. B. (1993). Behavioral and Developmental Outcomes in Young Children with Disabilities in Integrated and Segregated Settings: A Review of Comparative Studies. *The Journal of Special Education*, 26, 434-461.
- CEMALOĞLU, N. (2011). *Veri Toplama Teknikleri: Nitel-Nicel*. İçinde Tanrıoğen A. (Ed.), Bilimsel Araştırma Yöntemleri (s. 133-164). Ankara: Anı Yayıncılık.
- COULSTON, C. ve SMİTH, K. (2013). School Climate and Inclusion. In Dary, T. & Pickeral, T. (Ed.) (2013). *School Climate Practices for Implementation and Sustainability*. A School Climate Practice Brief, Number 1, New York, NY: National School Climate.
- DB ve MEB. (2006). *Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği*. https://orgm.meb.gov.tr/meb_ozel_egitim_hizmetleri_yonetmeliği Son erişim tarihi: 26. 10. 2016
- DEMİR, M. K. ve AÇAR, S. (2011). Kaynaştırma Eğitimi Konusunda Tecrübeli Sınıf Öğretmenlerinin Görüşleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 19(3), 719-732.
- EARGED. (2010). *İlköğretim Okullarındaki Kaynaştırma Uygulamalarının Değerlendirilmesi*, Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı.
- GÜLERYÜZ, Ş. (2009). *Kaynaştırma Eğitimine Devam Eden Engelli Öğrencilerin Akranları ile İlişkilerinde Karşılaştıkları Sorunların Değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- HUNT, P. ve GOETZ, L. (1997). Research on Inclusive Educational Programs, Practices, and Outcomes for Students with Severe Disabilities. *The Journal of Special Education*, 31, 3-29.
- İDOL, L. (2006). Toward Inclusion of Special Education Students in General Education. *Remedial and Special Education*, 27(2), 77-94.
- KIRCAALI, İ. G. (1992) Özel Eğitimde Kaynaştırma. *Eğitim ve Bilim*, 16, 45-50.
- LİNDSEY, G. (2007). Educational Psychology and the Effectiveness on Inclusive Education/ Mainstreaming. *British Journal of Educational Psychology*, 77, 1-24.
- OFFİCE OF SPECIAL EDUCATION PROGRAMS (1994) *Implementation of the Individuals with Disabilities Education Act: Sixteenth Annual Report to Congress*. Washington, DC: U.S.
- ÖNCÜL, N. ve BATU, E. S. (2005). Normal Gelişim Gösteren Çocuk Annelerinin Kaynaştırma Uygulamasına İlişkin Görüşleri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 6(2), 37-54.

- ÖNDER, M. (2007). *Sınıf Öğretmenlerinin Zihin Engelli Kaynaştırma Öğrencileri İçin Sınıf İçinde Yaptıkları Öğretimsel Uyarlamaların Belirlenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.
- ÖZCAN, N. (2016). *Kaynaştırma Eğitimi Türleri*. <http://cubukegitimuygulama.tr.gg/Bitimi-T.ue.rleri.htm> Son erişim tarihi: 20. 019. 2016.
- ÖZYÜREK, M. (1983). Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar ve Eğitimleri. *A.Ü. Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(1), 17-26.
- RESMÎ GAZETE. (1997). *Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname*. <https://orgm.meb.gov.tr> Son erişim tarihi: 04. 10. 2016.
- REYNOLDS, M. C. ve AÏNSCOW, M. (1994). *Education of Children and Youth with Special Needs: An International Perspective*. In T. Husen and T. N. Postlewaite (Eds.), *The International Encyclopedia of Education* (2nd ed). Oxford: Pergamon.
- SADIOĞLU, Ö., BİLGİN, A., BATU S. ve OKSAL, A. (2013). Sınıf Öğretmenlerinin Kaynaştırmaya İlişkin Sorunları Beklentileri ve Önerileri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 13(3), 1743-1765.
- SARAÇ, T. ve ÇOLAK, A. (2012). Kaynaştırma Uygulamaları Sürecinde İlköğretim Sınıf Öğretmenlerinin Karşılaştıkları Sorunlara İlişkin Görüş ve Önerileri. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(1), 13-28.
- ŞAHİN, A. (2010). *Kaynaştırma Yoluyla Eğitim Gören Öğrencilerin Sosyalleşme Sürecinde Karşılaştığı Sorunların Öğretmen Görüşlerine Göre İncelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- TKD (2016). *Kaynaştırma / Bütünleştirmenin Etkinliğini Artırmak İçin Politika ve Uygulama Önerileri Projesi. Türkiye’de Kaynaştırma / Bütünleştirme Yoluyla Eğitimin Durumu*. http://www.sabancivakfi.org/TohumKaynastirma_Raporu Son erişim tarihi: 20. 09. 2016
- TOPPING, K. ve MALONEY, S. (2005). *The Routledge / Falmer Reader in Inclusive Education*. London: Routledge.
- TURHAN, C. (2007). *Kaynaştırma Uygulaması Yapılan İlköğretim Okuluna Devam Eden Normal Gelişim Gösteren Öğrencilerin Kaynaştırma Uygulamasına İlişkin Görüşleri*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- YATKIN, S., SEVGİ, H. M. ve UYSAL, S. (2015). Sınıf Öğretmenlerinin, Kaynaştırma Eğitimine İlişkin Görüşleri ve Çeşitli Değişkenlere Göre Mesleki Tükenmişliklerinin İncelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15, 167-180.
- YILDIRIM, A. ve ŞİMŞEK, H. (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. (9. baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- YORK, J., VANDERCOOK, T., MACDONALD, C., HEİSE-NEFF, C. ve CAUGHEY, H. (1992). Feedback about Integrating Middle School Students with Severe Disabilities in General Education Classes. *Except Child*, 58(3), 244-58.